

Er ref/dnr: M2022/01896

Miljödepartementet

Stockholm 22 december 2022

Yttrande över remissen av Naturvårdsverkets förslag på nationellt program för ersättning till restaurering och vissa skötselåtgärder i ängs- och betesmarker

Naturskyddsföreningen tackar för möjligheten att lämna synpunkter på Naturvårdsverkets förslag till nytt stöd för restaurering av betesmarker och slåtterängar, samt myrslåtter och vissa komplement. Naturskyddsföreningen har följt arbetet under året. Vi är generellt mycket positiva till förslaget. Det är av avgörande betydelse att betesmarker och slåtterängar restaureras för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden, samt att nå miljömålen och internationella åtaganden. Markägarna behöver också få kostnadstäckning för de samhällsnyttor de bidrar till. Därför är det av stor vikt att det nationella stödet nu kommer på plats för att ersätta restaureringsstödet och övriga skötselkomplement som tidigare legat inom landsbygdsprogrammet.

Sammanfattning

- Naturskyddsföreningen är överlag positiva till remitterat förslag och vill framhålla vikten av en skyndsam implementering.
- Budgeten behöver öka kraftigt för att säkerställa bibehållen och ökad restaureringstakt samt fortsatt skötsel.
- Naturskyddsföreningen är positiva till att ersättningsnivåerna höjs i jämförelse med stödet i landsbygdsprogrammet. Med en ökad budget vill vi på sikt se högre kostnadstäckning för att öka intresset och ge mer betalt för uppnådd samhällsnytta.
- IT-systemet bör, om möjligt, samköras med SAMInternet och Jordbruksverkets system för att förenkla för både myndigheter och markägare samt öka kostnadseffektiviteten.
- Informationsinsatser krävs för att informera markförvaltare om det nya stödet och hur det ansöks.

- Naturskyddsföreningen instämmer i värdet att fundera över framtida utökning även till andra insatser, som exempelvis bekämpning av invasiva arter samt insatser för restaurering och skötsel av småbiotoper och landskapselement.

Specifika synpunkter

Ökad budget krävs

För att nå uppsatta mål behöver restaureringstakten öka kraftigt. Enligt remissen anger PAF att 83 900 ha naturtypsklassad betesmark behöver restaureras till år 2027, utan att räkna in behov av återskapande. För att nå målen i EU:s föreslagna förordning om restaurering av natur ligger restaureringsbehovet högre, 331 000 ha till år 2030 med både återställande och kvalitetsförbättrande åtgärder inkluderade. Naturskyddsföreningen ser det därför som mycket oroväckande att budgeten minskar med ca 40 procent, jämfört med föregående programperiod. Detta kommer troligen minska takten i restaurering av betesmark och slåtterängar, tvärtemot målen.

Naturskyddsföreningen vill därför betona tidigare utlåtanden från Naturvårdsverket, i såväl delredovisningen samt förslagen i den fördjupade miljömålsutvärderingen, om att budgeten behöver öka kraftigt i nästkommande budgetproposition. Detta behöver ske i form av tillförsel av pengar till 1.3- anslaget, och inte genom omfördelning av befintliga medel. För att bevara tidigare restaureringstakt måste budgeten drygt fördubblas. Vår uppskattning är att för att höja restaureringstakten i linje med behoven bör den totala budgeten för restaurering och övriga skötselåtgärder ligga på minst 400 miljoner per år.

Naturskyddsföreningen är positiva till att ersättningsnivåerna höjs i det nya stödet, jämfört med hur det tidigare sett ut i landsbygdsprogrammet.

Ersättningsnivåerna bör på sikt uppgå till full kostnadstäckning då restaureringsbehovet är stort och restaureringen bidrar till samhällsnytta. Lantbrukaren bör få betalt för de nyttor hen skapar.

Stödberättigade

- I det nya stödet föreslås att statliga myndigheter inte ska vara stödberättigade för restaureringsstödet då det anses ineffektivt. Vi förstår förvisso resonemanget, men i ett läge där budgeten även för övriga åtgärder för värdefull natur minskar kraftigt riskerar detta att ytterligare försvåra för restaureringsåtgärder i den skyddade naturen, inklusive i Natura 2000-områden, där det finns specifika åtaganden att uppnå. Om statliga myndigheter inte ska vara stödberättigade behöver därför nästa budget innehålla en ökning även av resterande 1.3-anslag. Konsekvenserna för övriga myndigheter, tex. Statens fastighetsverk, behöver analyseras närmre.
- Naturskyddsföreningen ser positivt på att kommuner och andra markförvaltare än företag, som till exempel organisationer, fortsatt är stödberättigade.

Restaurering

- För kommentarer om budgeten, se punkterna ovan.
- Naturskyddsföreningen välkomnar den ökade flexibiliteten ett nationellt stöd kan medföra. Att restaureringstiden blir mer flexibel är bra och kan innebära mer framgångsrika restaureringar. Flexibiliteten bör också kunna innebära att slutresultatet kan variera mer, till ökad nytta för biologisk mångfald med mer varierande marker. I praktiken kommer de flesta markförvaltare fortfarande vara beroende av att den restaurerade betesmarken eller slåtterängen är berättigad miljöersättning och gårdsstöd inom CAP. Detta bör dock kartläggas i samband med ansökan så att planen för långsiktig skötsel kan säkerställas: både möjligheter till bete och finansiering, men också identifiering av marker där det finns långsiktiga förutsättningar för skötsel även utan miljöersättning och där naturvärdena skulle gynnas av annan struktur än den miljöersättningen kräver, exempelvis mer sandblottor eller högre krontäckning.
- Eftersom föreslaget stöd troligen kommer medföra att prioriteringar bland inkomna stödansökningarna behöver genomföras så blir det särskilt viktigt med tydliga urvalskriterier. De tre föreslagna urvalsgrunderna är rimliga, men fler kan behövas för ytterligare urval. Dessa bör bland annat väga in grön infrastruktur och spridningsvägar även för icke-hotade arter samt förutsättningar för fortsatt skötsel. Utvärderingen av restaureringsstödet från tidigare programperioder (2000-2013) föreslår till exempel även urvalskriterier baserade på sannolikheten för långsiktig skötsel, som tillgång på djur eller hur befintliga betesmarker sköts. Naturskyddsföreningen deltar gärna i det fortsatta arbetet med att utveckla dessa.
- Utöver föreslagna grundkrav behöver även markens eventuella nuvarande naturvärden vägas in. Exempelvis behöver en avvägning mellan olika värden göras för en igenvuxen betesmark som hunnit utveckla skogliga naturvärden.
- Bland de åtgärder som blir förbjudna att vidta på marken bör även insädd inkluderas, i likhet med det tidigare restaureringsstödet inom landsbygdsprogrammet.

Myrslätter

- Det är beklagligt att stödet för myrslätter även fortsättningsvis gör ett uppehåll under 2023.
- Då budgeten för myrslätter inte är definierad i uppdraget eller i delredovisningen är det oklart hur medlen kommer fördelas mellan de olika stöden och hur stora arealer som kommer kunna skötas med föreslagen stödutformning och ersättningsnivå.
- Budgeten för myrslätter bör inte tas från restaureringen, utan nya medel behöver tillföras för att genomföra dessa åtgärder.

Hamling

- Naturskyddsföreningen anser att möjligheten till restaureringshamling är en välkommen nyhet.
- Det är också bra att träden inte nödvändigtvis behöver stå inom en betesmark.
- I den föreslagna utformningen kommer enbart en femårscykel vara aktuell fram till 2027. Även efter detta bör dock långsiktig skötsel av samma träd säkerställas genom att dessa samt restaureringshamlade träd prioriteras i nya ansökningsomgångar.
- Tidigare hamlade träd bör prioriteras. Även nyhamling är dock av betydelse för den biologiska mångfalden.
- Rådgivningen bör dokumenteras skriftligt.

IT och administration

- Ansökning och handläggning bör så långt det är möjligt gå in i Jordbruksverkets befintliga system för jordbrukarstöden. Detta dels för att öka tillgängligheten och minska trösklarna för ansökan, dels för att öka kostnadseffektiviteten och undvika ytterligare kostnader för utveckling av ett nytt system.
- Ansökningsförfarandet behöver göras så enkelt som möjligt för att minimera behovet av att lägga pengar på konsulttjänster.
- Det är bra att lägga administrationen under Länsstyrelsen. Handläggarna av restaureringsstödet behöver även ha kännedom av stödsystemen inom CAP.

Övrigt

- Informationsinsatser krävs för att göra markförvaltare medvetna om det nya stödet och hur det söks.
- Uppföljning: Utöver redan nämnda aspekter behöver även en djupare utvärdering göras när programmet är implementerat. Denna bör inkludera kvalitet på restaurerade marker och övriga åtgärder, kännedom om stödet, hur många som blivit nekade stöd och av vilken anledning, samt hur många marker som fortsätter hävdas längre än fem år efter avslutad restaurering.

Detta remissvar har utarbetats av Jenny Ekman, sakkunnig jordbruk vid rikskansliet, och Pim Bendt enhetschef för odlingslandskap och gruvor på Naturskyddsföreningen.

För Naturskyddsföreningen

Stockholm dag som ovan

Louise Karlberg
Avdelningschef skog och jordbruk